

Nikolaj Starikov

KRIZA

Kako še to dela

Popravljen in dopolnjen izdaja

Nikolaj Starikov

KRIZA

Kako \$e to dela

Popravljen in dopolnjen izdaja

UMco

UMco, Ljubljana, 2014

Nikolaj Starikov

KRIZA

Kako \$e to dela

© za besedilo: Nikolaj Starikov, 2009

© za Slovenijo in prevod: Društvo slovensko-ruskega prijateljstva
France Prešeren, 2011, 2014

druga, popravljena in dopolnjena izdaja

Izdajatelj in založnik:

UMco d. d. / Zbirka Angažirano

Prevod: Marija Sotnikova Štravs in Boris Rugelj za
Društvo slovensko-ruskega prijateljstva France Prešeren

Urednik knjige: Just Rugelj

Glavni urednik: Samo Rugelj

Pomočnica urednika: Renate Rugelj

Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič

Idejna zasnova naslovnice: Boris Rugelj

Postavitev: Jure Preglau

Lektura: Ivan Antič

Lektura: dodatno Vesna Kovjanić

Tisk: NTD d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

Ljubljana, 2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

327(100)"20"

339.9

338.124.4(100)

327(73)

STARIKOV, Nikolaj

Kriza : kako \$e to dela / Nikolaj Starikov ; [prevod
Marija Sotnikova Štravs in Boris Rugelj]. - 2., popravljena
in dopolnjena izd. - Ljubljana : Umco, 2014. - (Zbirka
Angažirano)

Izv. stv. nasl.: Krizi\$

ISBN 978-961-6803-96-0

272536832

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

VSEBINA

1. POGlavJE HU IZ MISIZ KRIZA?	7
2. POGlavJE O DELNICAH, HIPOTEKAH IN BANKAH. DOBRODOŠLI V KRALJESTVU ABSURDA	14
3. POGlavJE ZVEZNI REZERVNI »TISKALNIK«. KDO IN ZAKAJ GRDO KRŠI USTAVO ZDA?	38
4. POGlavJE VOLITVE V KAZINOJU ALI KAJ VEMO O POSEBNOSTIH AMERIŠKE DEMOKRACIJE?	63
5. POGlavJE ZAKAJ SO USTRELILI PREDSEDNIKA KENNEDYJA, PREDSEDNIKA FRANKLINA ROOSEVELTA PA NE?	85
6. POGlavJE ZAKAJ SO BOLJŠEVIKI IMELI TAKO RADI LENO GOLDFIELDS ALI KDO JE ORGANIZIRAL »GLADOMOR«?	117
7. POGlavJE ZAKAJ DEMOKRACIJA V SVETU NE BO NIKOLI ZMAGALA?	153
8. POGlavJE KRIZA: KAKO SE TO DELA	182
9. POGlavJE ZAKAJ JE »TISKALNIK« DO VRATU V DOLGOVIH ALI ZAKAJ ZAHOD ORGANIZIRA KRIZO?	199
10. POGlavJE ZAKAJ JE BENCIN V ZDA CENEJŠI KOT V RUSIJI? POSEBNO POGlavJE ZA LIBERALCE	229
11. POGlavJE KDAJ BO KONEC KRIZE IN KAKO SO TERMSKE POGODBE SKLATILE CENO NAFTE ?	242

12.POGLAVJE ZAKAJ ZDA NE MARAJO VENEZUELE, IRANA IN IRAKA?	261
13.POGLAVJE O BRITANSKI TOPLOTNI ENOTI, KOLHOZNI VITAMINSKI STOPINJI IN GEORGEU BUSHU	288
14.POGLAVJE TAJSKA, GRČIJA, PLOVILO FAINA IN PLINSKI KONFLIKT Z UKRAJINO	309
EPILOG	332

1. POGLAVJE

HU IZ MISIZ KRIZA?

»Dvomim, da lahko taki dogodki neopazno švignejo mimo nas. Močno dvomim.«

V. S. Černomirdin.¹

Zmagovalko natečaja za najbolj popularno besedo na našem planetu bi poznali že vnaprej. Taka prireditev ne bi premogla prav nobene intrige ali kolikor toliko dramatičnega zapleta. Totalizatorji, stave in prerokovanje iz kave bi izgubili ves pomen. Glavno kandidatko za zmago poznajo vsi. Vsi govorijo o njej, vsak dan je prisotna v novicah, nastopih politikov, ekonomistov in sploh znanih ljudi. Od jutra do mraka o njej pišejo, se prepirajo, poskušajo napovedati njeno prihodnost. Preklinjajo jo in jo rotijo, obtožujejo jo vseh smrtnih grehov. To, po eni strani grozno, po drugi pa izjemno privlačno besedo poznajo tudi učenci nižjih razredov osnovne šole, za njo so slišali že v otroških vrtcih. Ta beseda je KRIZA.

Od kod je kriza prišla? Vsaka kriza v zgodovini človeštva je bila zmeraj povezana s kakšno katastrofo ali kataklizmo. K nenadnemu poslabšanju življenjskih razmer so s svojimi negativnimi posledicami ali vpadi prispevale naravne oziroma človeške sile. Krize brez razloga ni bilo, razlogi pa so bili vsakič resni in zelo konkretni: »ali kuga ali glad«. ² Lakota v starem Rimu je bila zmeraj povezana s prekinitvami dobave egipčanskega kruha. V poznejših bizantinskih časih

---

1 Časopis *Izvestija*, 10. 9. 2008.

2 Prevod ruskega reka »libo mor, libo glad«.

so barbari motili dostavo hrane, posledično so v imperiju nastajali nemiri. Krize oblasti so pogosto povzročale državljanske vojne, ki so srkale življenjsko moč držav ter še bolj poglobljale krizo v vseh panogah gospodarstva. Vendar so se potem vojne končale in z njimi se je končal tudi kaos. Gospodarstvo se je ponovno vzpostavljalo, ljudje so zopet živeli vse boljše in boljše, to pa je trajalo do novega vpada, epidemije ali novega zavoja v spirali boja za oblast.

Zgodovina človeštva ne pozna krize brez realnih oprijemljivih vzrokov. Ne pozna situacije, ko je kruh na policah trgovin, ko so ljudje večinoma zaposleni, ko je vse približno tako, kot bi moralo biti, pred vrati pa je kriza.

Kaj se je zgodilo danes, zakaj boleha ekonomija ne samo naše države, ampak tudi vsega planeta? Hvala Bogu, niti kuga niti kolera ne kosita med ljudmi, Marsovci pa se izkrcavajo samo v hollywoodskih uspešnicah. Krave so pomolzene, riž raste, egipčanski kmetje tako kot v časih Cezarja in Kleopatre pobirajo dve do tri letine na leto. Gazprom stabilno črpa plin, Savdijci, Katarci, Norvežani in Rusi – vsi črpajo nafto. Celo popularni pevci in rock skupine še zmeraj zabavajo publiko s svojimi popevkami. Navidezno se ni nič spremenilo – pred vrati je pa kriza. Stanje naj bi bilo takšno kot včeraj, a vendar se vsi pripravljajo na najhujše. Torej, kaj se je zgodilo?

To ni nesmiselno vprašanje. Raziskati je treba, kje so korenine te krize, spoznati, komu in zakaj je potrebna; hitro bomo dobili idejo, s kakšnim zdravilom se lotiti te nesreče. Tedaj lahko s stališča razumevanja problema tudi ocenimo dejanja naših voditeljev. Ali delajo vse potrebno, da nas izvlečejo iz kritičnega stanja ali nasprotno, kot pravijo liberalni novinarji in ekonomisti, Medvedjev in Putin s svojimi postopki podpisujeta ruskemu gospodarstvu smrtno obsodbo. V vsakem primeru je najprej potrebno raziskati vzroke krize, ki se

je začela. S tem namenom moramo vzeti pod drobnogled izrazoslovje politikov, in to celo bolj podrobno kot njihova dejanja. V zadnjih mesecih, kar traja kriza, se je naš besedni zaklad obogatil z več doslej neznanimi izrazi. Če smo bolj natančni: ti izrazi so obstajali tudi prej, uporabljal pa jih je le ozek krog strokovnjakov, širša publika jih ni poznala.

Za katere izraze gre?

Kot smo že ugotovili, je najbolj priljubljen »krizni« izraz kar sama »kriza«. Drugo mesto je brez dvoma oddano besedni zvezi »pomanjkanje likvidnosti«. Verjetno se vsi strinjamo, da niti ni možno kar tako razumeti, za kaj pri slednjem pravzaprav gre. Katere likvidnosti kar naenkrat primanjkuje? So mogoče naši strumni organi pregona (hvala Bogu!) polovili vse poklicne morilce in naročniki umorov ne najdejo več izvajalcev-likvidatorjev? Seveda ne gre za to; če je kriza gospodarska, je govor le o gospodarskih zadevah. Tu naletimo na zanimivo posebnost sodobne gospodarske misli. Zakaj so v gospodarstvu stvari poimenovane tako, da njihovega bistva navaden človek praktično ne more razumeti? To se nanaša tudi na pojem »pomanjkanje likvidnosti«. Ta psevdoznanstveni izraz pomeni zelo preprosto situacijo, s katero se v svojem življenju vsak človek sreča vsaj enkrat: to je pomanjkanje denarja (likvidnosti). V tem smislu postane vse jasno tudi navadnemu človeku – denarja ni. Zakaj bi potem hoteli tako preproste stvari imenovati na tako zapleten način?

»Centralna banka RF priznava določeno pomanjkanje likvidnosti na trgu,« pravi predsednik Centralne banke Sergej Ignatjev.³

»Pomanjkanje likvidnosti v bankah – ključni problem krize v Rusiji.«⁴

3 <http://www.klerk.ru/bank/fin/?119237>

4 <http://www.rcb.ru/news/15076/>

»Ruske banke se bojujejo s pomanjkanjem likvidnosti na račun strank« – se glasijo naslovi člankov na spletu in v časopisih.

Nejasni izrazi so potrebni prav zato, da se prikrije bistvo tekočega dogajanja, da se onemogoči zastavljanje nepotrebnih vprašanj. Predstavljajte si situacijo, v kateri predsednik glavne banke izjavi: »Na finančnem trgu ni denarja.« Časopisi pa bi se okrasili z naslovniciami: »Pomanjkanje denarja v bankah – ključni problem krize v Rusiji«. V tem primeru bi se vsakemu normalnemu človeku začela porajati nekatera logična in razumna vprašanja:

Kam je šel ves denar?

Kam je šla ta likvidnost?

Zakaj je kar naenkrat v skoraj vseh bankah zmanjkalo denarja?

To je prav tako čudno, kot če bi pri vseh prodajalcih krompirja prišlo do »pomanjkanja krompirjeve likvidnosti«. Torej primer, ko bi imeli prodajalce krompirja in kupce, samega krompirja pa bi zaradi nekega razloga zmanjkalo. In to pri vseh prodajalcih hkrati. Če bi se kaj takšnega zgodilo z »drugim kruhom«, bi se takoj našla razlaga: če krompirja ni, je bila v državi slaba letina. Bodisi, da so temu botrovali škodljivci ali nizke temperature, bodisi toča ali kaj drugega – in tu imamo krizo »krompirjeve likvidnosti«. Gre za kmetijstvo, kjer je vse bolj preprosto. Kako pa gre to pri denarju? Kateri škodljivci so ga pojedli? Še pred pol leta ali letom dni je denar bil. Kar naenkrat pa »hop« – in ga ni več.

Torej, kdo je v Rusiji likvidiral »likvidnost«?

Odgovor na to so pripravljene dati naši liberalci. Za vse je krivo rusko vodstvo. Večletno brezdelje, odsotnost ustrezne kontrole, tako imenovana »naftna igla«. Sliši se dovolj prepričljivo. V resnici pa obstaja velik »ampak«. Isti problemi

sočasno pestijo tudi gospodarstva drugih držav. Likvidnost ni izginila samo v Rusiji.

»Likvidnostna kriza po vsem svetu«;⁵ »Likvidnostna kriza v ZDA«;⁶ »Problemi hipotekarnega trga ZDA so povzročili svetovno likvidnostno krizo« – na stotine, celo na tisoče podobnih naslovov člankov lahko najdemo na internetu. Ampak, ali lahko upravičeno zmerjamo električarja, ki vzdržuje blok, če je zaradi nesreče v elektrarni zmanjkalo elektrike v vsem mestu ali celo po vsej državi? Mogoče so vrline tega električarja v resnici vprašljive, ampak izklop elektrike v svetovnem merilu je še zmeraj zunaj dosega njegovih zmožnosti. Prave razloge za nastalo krize je nujno potrebno spoznati, v nasprotnem primeru nam bodo ponovno namesto razlage ponujali kakšno puhlico ali dve.

Kaj vemo o današnji krizi?

- Denar (likvidnost) je izginil vsepovsod;
- najprej se je to zgodilo v absolutno demokratični Ameriki in ne v Rusiji z njenim »totalitarnim režimom«;
- ravno iz ZDA se je leta 2008 kriza začela širiti kot cunami po vsem svetu.

Omenjeni cunami je dosegel tudi Rusijo. Ravno dosegel, ni se rodil na naši zemlji. To bi lahko pomenilo, da je pritožbe glede krize potrebno naslavlјati na Belo hišo, ne pa na Kremelj. Ampak, kaj nam bodo ZDA, mi živimo v Rusiji! Ravno zato se pritožujemo čez rusko oblast in ne čez ameriško ...

Veliko spevnih in logičnih razlag je bilo o tem, kaj se dogaja, spesneno v zadnji polovici leta. Ne bomo se lotili vseh, izbrali si bomo le najbolj zabavne. Bojda je za vse kriva kriza zaupanja. Pravijo: »Pomanjkanje likvidnosti je nastalo

---

5 <http://www.finam.ru/analysis/conf00001001C0/default.asp>

6 <http://www.vedomosti.ru/newslines/index.shtml?2008/07/28/629946>

zaradi krize zaupanja med finančnimi institucijami«.7 Tisti bolj pametni govorijo o krizi zaupanja med bankami in podjetji, tisti z manj soli v glavi imajo širše pojme. Ni, pravijo, zaupanja podjetnikov in prebivalstva v ruske oblasti, od tod vse težave. Če bi pa izbrali pravo ljudsko vlado, odgovorno le prebivalstvu, bi kriza kar izpuhtela.⁸

Kar je res, je res – zaupanje je zelo pomembno pri finančnih poslih. Brez njega ni niti kreditov niti odlogov plačil niti beneficiranih obrestnih mer. Obstajajo tudi stvari, ki so v denarnih zadevah še bolj pomembne. To je denar sam po sebi. Imamo lahko gore zaupanja, lahko imamo še tako radi svoje bližnje in malo bolj oddaljene soljudi, ampak če denarja ni, še zmeraj ne bomo zmožni kreditirati svojih najdražjih. Prav tako je bencin v tanku avtomobila nedvomno osnovni in najbolj pomembni pogoj za vožnjo z njim. Če pa sploh ni avtomobila, tudi količina pripravljenega goriva izgubi ves smisel. Nikamor ne bomo šli, dokler si ne zagotovimo prevoznega sredstva. Ko denarja ni, ni likvidnosti – in posledično gospodarstvo stoji. Dokler si ne razjasnimo ene stvari, lahko na dolgo in široko razpravljamo ter se prepiramo o vzrokih aktualne krize. V primeru, da nastane kriza likvidnosti krompirja, je potrebno iskati vzroke v slabi

---

7 <http://smi2.ru/fined/c63775>

8 V zvezi s tem kaže omeniti, da so izbiro podobnega »odgovornega ministra« zahtevali že od carja Nikolaja Romanova. Tem zahtevam je ugodil. Zgodovina pozna ta kabinet kot začasno vlado Kerenskega. Sicer v Guinnessovi knjigi rekordov ti fantje niso zabeleženi, imajo pa kar soliden rekord: v 242 dneh (8 mesecih) je Kerenskemu in njegovi ekipi uspelo hitro in učinkovito uničiti ogromni imperij. Drugo mesto v tem anti-ratingu pripada M. S. Gorbačovu. Podoben rezultat je dosegel v več kot 2400 dnevih. Podrobnosti o dejanjih »odgovornega ministrstva« iz leta 1917 si lahko preberete v: N. Starikov, *Razlaga »ruske« revolucije*; Eskimo-Jauza, Moskva 2009.

letini. Raziskati je treba neskončna polja in ugotoviti, katera zgaga – naravna ali umetna – preprečuje rast te okopavine. Ko želimo ugotoviti vzroke za vsesplošno izginotje denarja, se moramo odpraviti tja, kjer ta denar nastaja. Le tako bomo zagotovo spoznali vzroke trenutne gospodarske krize.

Kje so torej tista »polja«, kjer raste sodobni denar?

Brez dvoma – v Združenih državah Amerike.